

УДК 342.951(477)

В.В. ЄВТУШЕНКО, Класичний приватний університет

СИСТЕМА ДЕРЖАВНОЇ СТАНДАРТИЗАЦІЇ УКРАЇНИ І ШЛЯХИ ЇЇ ВДОСКОНАЛЕННЯ ТА ТЕХНІКО-ЮРИДИЧНІ НОРМИ У ГАЛУЗІ БУДІВНИЦТВА (ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ, ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ ТА НОРМАТИВНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТИ)

Ключові слова: стандартизація, будівництво, техніко-юридичні норми

Сучасний стан науково-технічного прогресу у будівельній галузі характеризується прискореним темпом розвитку науки і техніки, більш тісною взаємодією та впливом на них правового регулювання. Розвиток будівельної техніки пов'язаний зі значним ускладненням обладнання, використанням різних систем машин і приладів, які взаємопов'язані між собою більш жорстким режимом їх експлуатації, використанням широкої номенклатури речовин і матеріалів. Відбувається процес поширення кооперації і значне ускладнення зв'язків між галузями економіки, підприємствами та організаціями. Зростають вимоги до сировини, матеріалів, комплектуючих виробів, напівфабрикатів і готової продукції. Першорядне значення набувають питання надійності та безпеки будівельних товарів виробничого призначення й народного споживання.

Стандартизація відіграє суттєву роль при керуванні економікою для підвищення ефективності й продуктивності суспільного виробництва та поліпшення якості продукції. Вона акумулює найновіші досягнення науки і техніки, органічно поєднує фундаментальні

та прикладні галузі науки, сприяє швидкому впровадженню наукових досягнень в практику, допомагає визначити найбільш економічні та перспективні напрямки розвитку науково-технічного прогресу і різних галузей економіки країни.

Сьогодні різко зростає роль стандартизації як важливої ланки у сфері техніко-правового регулювання – від наукових розробок до експлуатації та утилізації виробів. Стандартизація поєднує науку, техніку і виробництво, сприяє забезпеченню єдиної технічної та правової політики в різних галузях економіки, технічному переозброєнню виробництва, широкому впровадженню сучасної техніки і процесів, механізації й автоматизації виробничих процесів, підвищенню якості товарів. Усе це створює умови для розвитку економіки країни.

Характерною особливістю стандартизації є те, що сфера її дії та застосування, рівень розвитку мають широкий діапазон. Немає такої сфери діяльності людини, до якої би не була причетна стандартизація. Адже з поширенням і поглибленням пізнання, розвитком науки і техніки, удосконаленням виробництва масштаби робіт значно зростають і поширюється сфера використання принципів стандартизації.

Метою сучасної стандартизації у будівництві є встановлення положень, що забезпечують відповідність об'єктів стандартизації своєму призначенню та їх безпечність для життя, здоров'я, майна людей, збереження тварин, рослин й охорони природного довкілля, що створюють умови для раціонального використання всіх видів національних ресурсів, сприяють усуненню технічних бар'єрів у торгівлі та підвищенню конкурентоспроможності продукції до рівня розвитку науки, техніки і технологій та розвитку міжнародного економічного, наукового і технічного співробітництва. Досягнення цієї мети здійснюється шляхом розробки, упровадження та застосування нормативних документів.

Окремі аспекти проблематики суспільних відносин у будівельній галузі та шляхи їх

розв'язання розглядали такі вітчизняні вчені, як: В.А. Курибло, Д.Л. Левчинський, О.Ю. Щеглова, Б.М. Семенко, З.В. Щепановський, І.М. Миронець, А.М. Мірошніченко, В.О. Ромасько, Г.Р. Мацюк, І. Лукасевич-Крутник, Г.І. Онищук, Г.М. Агеєва, Т.П. Яворська, Т.В. Скрипничук, П.С. Покатаєв, І.О. Ізарова тощо. Слід також відзначити праці російських вчених: І.М. Смоляр, В.К. Сидорчук, О.П. Анісімова та Н.Г. Юшкова, С.О. Кузнецова та інших російських науковців.

Для того, щоб система функціонування суспільства мала змогу розвиватися, накопичувати та систематизувати знання, а потім їх якісно використовувати, потрібні певні еталони, міри, до яких можливо порівняти попередні та наступні здобутки науковців. Саме стандартизація, як процес безперервного порівняння та вдосконалення грає ключову роль у сучасних економіко-правових відносинах. Будівельна галузь на сучасному етапі розвитку немислима без використання науково обґрунтованих, емпірично перевірених стандартів якості, таких як державні будівельні норми, будівельні норми та правила, державні стандарти України та ін. Процес вироблення стандартів доволі тривалий у часі та потребує суттєвих фінансово-матеріальних ресурсів, складних координаційно-організаційних заходів, також велика його залежність від правових реалій кожної окремо взятої країни. Але не викликає сумнівів його незаперечно важлива роль у створенні атмосфери розвитку в суспільстві. Саме будівництво, як чинник сталого розвитку особистості (кожному потрібне місце для життя, відпочинку, роботи), родини (котра завжди потребує окремого місця проживання: квартира, будинок) та суспільства в цілому, найбільш чутливо реагує на позитивні та негативні наслідки у функціонуванні системи стандартизації. Техніко-юридичні норми, як феномен поєднання технічних досягнень з нормативно-правовими напрацюваннями, вимагають більш детального аналізу та вироблення розуміння їх місця у системі державного регулювання буді-

вельної галузі. Враховуючи велику динаміку змін у суспільних відносинах, науково-технічний вибух знань в останнє століття та новий світогляд більшості українців за останні двадцять років та, відповідно, інші вимоги до свого життя та оточення, вважаємо за потрібне сформулювати та запропонувати якісно іншу по структурі систему технічного та адміністративно-правового регулювання будівельної діяльності. В новій системі координат житло не повинно розглядатися як розкіш, як мрія і мета всього життя. Житло (оселя) повинно стати технічним фактором можливості стабільного розвитку особистості, родини, суспільства. Існування такої ситуації можливе тільки тоді, коли адміністративна система держави створить нормативно-правові механізми для виникнення будівельного буму. В сучасному світі недостатньо рухатися у вірному напрямку, потрібно рухатися ще й швидко. Досягнути цієї мети можливо знявши регулятивні бар'єри, спростивши і зробивши зрозумілою систему взаємодії при виконанні будівельної діяльності. Людина не повинна розглядатися як потенційний злочинець, котрий бажає будувати де хоче і що хоче, а тому повинен пройти десятки узгоджень в органах влади. Потрібно зрозуміти, що будинок чи споруда це не мета, а засіб для отримання комфортного місця роботи, проживання, відпочинку та ін. Реформування системи стандартизації та адміністративно-правового контролю будівельної галузі, її переорієнтація на потреби особистості, проголошення головною метою створення середовища розвитку суспільства, стане одним з поштовхів до виникнення довіри між особою та державою.

Стандартизація відповідно до мети має різні завдання. Основні завдання полягають у тому, щоб забезпечити:

- створення нормативної документації, яка встановлює оптимальні вимоги до продукції, що виготовляється для потреб економіки, населення, оборони держави та експорту;
- безпечність продукції, процесів і послуг для життя, здоров'я та майна людей, збере-

ження тварин і рослин та охорону природного довкілля;

- якість продукції, процесів та послуг відповідно до рівня розвитку науки, техніки, технологій і потреб людей;

- реалізацію прав споживачів;

- відповідність об'єктів стандартизації своєму призначенню;

- технічну та інформаційну сумісність та взаємозамінність/збіжність та відтворюваність результатів контролювання й випробувань;

- упровадження новітніх технологій, оновлення виробництва та підвищення його продуктивності;

- безпеку господарських об'єктів, складних технічних систем, враховуючи допустимий ризик виникнення природних і техногенних катастроф та інших надзвичайних ситуацій;

- розвиток міжнародного і регіонального співробітництва;

- усунення технічних бар'єрів у торгівлі.

Стандартизація є організаційно-технічною основою усіх видів діяльності як на національному, так і на міжнародному рівнях. Зміцнення науково-технічних та економічних зв'язків привертає увагу до стандартизації усіх розвинених країн світу та країн, що розвиваються, а також технічних, економічних, міжнародних, регіональних і національних організацій, фірм і підприємств. Це є наслідком об'єктивної необхідності стандартизації і технічного регулювання в управлінні економічними і виробничими процесами.

Останнім часом однією з ключових проблем науково-технічного та економічного розвитку країн є якість будівельної продукції. Поліпшення якості будівельної продукції (виробів, процесів, робіт, послуг) – це проблема не тільки споживча чи технічна, але й економічна, соціальна й політична.

Сучасний рівень розвитку економіки України, потреба у корінних змінах матеріальних і соціальних умов життя народу висувують на перший план проблему якості. Поліпшення якості товарів (процесів, робіт, послуг) можливе тільки на основі стандарти-

зації і технічного регулювання. Контролювати та підвищувати якість можливо тільки на основі нормативних документів, які встановлюють вимоги до якості та надійності, методів контролю і випробувань продукції, створюють необхідну єдність, без якої неможливий подальший розвиток технічного рівня.

Проблеми функціонування, розвитку і удосконалення національної стандартизації та сертифікації у будівництві слід розглядати лише у тісному зв'язку з політичними, економічними і соціальними перетвореннями, які відбуваються в Україні. Розвиток технічного регулювання має відповідати рівню національної економіки. Перехідний період до ринкової економіки вимагає здійснення поетапного вдосконалення національної системи технічного регулювання будівельної галузі. Слепе копіювання зовнішніх атрибутів стандартизації та сертифікації розвинених країн світу за умови відсутності ефективного ринкового конкурентного середовища може призвести до фактичного знищення існуючої стандартизації та сертифікації. Це залишить Україну без ключового елементу національного технічного регулювання, тобто створить реальну загрозу для національної економічної безпеки і державного суверенітету.

Основними факторами, які безпосередньо впливають на подальший розвиток національної стандартизації та сертифікації у будівництві, є багатовекторна зовнішня політика, яка спрямована на інтеграцію України в Європейський союз, наявність факту вступу до Світової організації торгівлі (СОТ) [1], співробітництво з країнами СНД (організація та координація відповідних робіт була покладена на Міждержавну науково-технічну комісію по стандартизації, технічному нормуванню і сертифікації в будівництві (МНТКБ) [2], яка підготувала введений в дію в 1996 р. основоположний документ «Система міждержавних нормативних документів у будівництві. Основні положення» (МСН 1.01-01-96). У цьому документі, узгодженому усіма країнами СНД, крім Грузії та Республіки Туркменістан, були встановлені цілі та принципи

міждержавної системи нормативних документів, види нормативних документів, що входять в систему, а також порядок їх розробки та прийняття) та іншими країнами світу. Внутрішня політика держави покликана сприяти підйому вітчизняного виробництва, захисту прав українських громадян на споживання продукції, безпечної для життя, здоров'я та довкілля. Подальший розвиток національної стандартизації та сертифікації визначається стратегічним курсом України на інтеграцію до світової економіки та нормативно-правового простору.

Особливо швидкими темпами розвивається стандартизація будівельної продукції (виробів, процесів, робіт, послуг), основними напрямками якої є: введення єдиної термінології; уніфікація показників якості, що відображають властивості продукції; жорсткість вимог нормативної документації до аналогів, що виробляють різні підприємства; комплексний підхід до управління якістю, надійністю та безпекою продукції. Стандартизація здійснюється в тісному зв'язку з виробництвом і сферою обігу, що є необхідним елементом цих суспільних процесів.

Стандартизація як один із проявів суспільно-економічної формації впливає на її розвиток і стан. Розвиток суспільства, високі темпи науково-технічного прогресу, масштабні економічні і соціально-правові завдання обумовлюють зростання ролі стандартизації у будівельній галузі.

Для успішної діяльності в галузі стандартизації будівельних виробів та процесів потрібна точна, науково обґрунтована термінологія. Невпорядкованість термінології перешкоджає взаєморозумінню спеціалістів, створенню єдиних методик, негативно впливає на впровадження сучасних досягнень в адміністративному управлінні економікою.

Питанням стандартизації термінології у будівництві надається велике значення як за кордоном, так і в нашій країні. Потреба у стандартизації термінології обумовлюється тим, що терміни, поняття та визначення є невід'ємною частиною нормативної, технічної, проектно-конструкторської і технологі-

чної документації, що складає основу технічного будівельного законодавства країни.

В Україні впорядкування і стандартизацію термінології здійснюють Український науково-дослідний інститут стандартизації, сертифікації та інформатики Держспоживстандарту України, Український науково-дослідний і навчальний центр проблем стандартизації, сертифікації та якості, Академія наук України, галузеві науково-дослідні інститути, вищі навчальні заклади і науково-технічні товариства. Комплекс стандартів термінології розроблено в основних галузях знань та галузях економіки.

Визначення терміна «стандартизація» пройшло тривалий еволюційний шлях. Уявлення людей про стандартизацію формувалось у процесі розвитку науки і техніки, удосконалювання форм і методів виробництва. З поширенням науково-технічних та економічних зв'язків на національному та міжнародному рівнях відбувалося уточнення терміна «стандартизація» паралельно з розвитком самої стандартизації. На різних етапах цей термін відображав досягнутий рівень її розвитку. Термін «стандартизація» з'явився в російському технічному словнику в післяреволюційні роки під впливом зарубіжного досвіду промислового виробництва.

У 1952 р. Міжнародною організацією зі стандартизації (ISO) [3] створено Комітет з вивчення наукових принципів стандартизації (STACO) [4], який здійснює розробку та перегляд визначення найважливіших термінів у галузі стандартизації. Починаючи з 1962 р., коли ISO прийняла перше визначення терміна «стандартизація», періодично відбувалось його уточнення, що відображало розвиток стандартизації, обумовлений рівнем розвитку науково-технічного прогресу. Сучасний термін має таке визначення: стандартизація – діяльність, що полягає у встановленні положень для загального і багаторазового застосування щодо наявних чи можливих завдань з метою досягнення оптимального ступеня впорядкування у певній сфері, результатом якої є підвищення ступеня відповідності продукції, процесів та послуг їх функціона-

льному призначенню, усуненню бар'єрів у торгівлі і сприянню науково-технічному співробітництву [5].

На перший погляд, це визначення здається складним, але його можна пояснити по-іншому. Стандартизація – це галузь спільної діяльності вчених, інженерів, економістів, яка полягає перш за все у відборі із численних видів продукції (процесів, робіт, послуг) однакового призначення одного або невеликої кількості видів цієї продукції (процесів, робіт, послуг) з найкращими якісними показниками і властивостями. Відібрані зразки продукції (процесів, робіт, послуг) мають відповідати сучасному досягненню науки та техніки, практичному досвіду і задовольняти потреби людини та суспільства. Стандартизація встановлює єдині, найбільш раціональні для економіки норми, параметри, розміри продукції (процесів, робіт, послуг), вимоги до якості та технології виготовлення, методи контролю та випробувань, правила пакування, маркування, транспортування та зберігання. Прогресивні вимоги до розробки, виробництва і застосування продукції (процесів, робіт, послуг) встановлюються на основі науково-технічного прогресу і мають визначати не тільки основу сучасного, але і майбутній розвиток економіки та життя суспільства.

У певних умовах стандартизація може мати негативний вплив на розвиток виробництва і якість готових виробів. Це може бути у тому випадку, коли нормативно-правові документи будуть розроблені, не зважаючи на сучасні досягнення науки і техніки, або вони не будуть своєчасно переглянуті, враховуючи ці досягнення і випереджаючи трохи.

Результатом діяльності в галузі стандартизації є створення нормативних документів. Через нормативні документи стандартизація впливає на сфери трудової діяльності людини, розвиток економіки країни, прискорення науково-технічного прогресу, економію та раціональне використання сировини, матеріалів, енергетичних ресурсів, підвищення якості продукції (процесів, робіт, послуг).

Нормативний документ (НД) – це документ, який встановлює правила, загальні принципи чи характеристики різних видів діяльності або їх результатів [5]. НД розробляються на об'єкти стандартизації, які є обов'язковими для використання в певних галузях діяльності в установленому порядку і затверджуються компетентними органами. До НД належать стандарти, кодекси усталеної практики (настанови, правила, зведення правил), технічні умови, регламенти, державні класифікатори тощо [5, 6].

Об'єктами стандартизації є продукція, процеси та послуги, зокрема матеріали, складники, обладнання, системи, їх сумісність, правила, процедури, функції, методи чи діяльність, персонал і органи, а також вимоги до термінології, позначення, фасування, пакування, маркування, етикетування [5]. На всі об'єкти стандартизації розробляються НД.

Слово «стандарт» (від англ. standard) в буквальному розумінні означає «норма», «зразок», «мірило», а в широкому – це зразок або еталон якості, через який держава здійснює наукове обґрунтоване управління якістю. Стандарт є основним нормативним документом у галузі стандартизації. Правильне визначення цього терміна має важливе значення. Згідно з [5], цей термін має таке визначення: стандарт – документ, розроблений на основі консенсусу та затверджений уповноваженим органом, що встановлює призначені для загального і багаторазового використання правила, інструкції або характеристики, які стосуються діяльності чи її результатів, включаючи продукцію, процеси або послуги, дотримання яких є обов'язковим. Стандарт може містити вимоги до термінології, позначок, пакування, маркування чи етикетування, які застосовуються до певної продукції, процесу чи послуги. Стандарти можуть бути розроблені як на матеріальні предмети (продукцію, еталони, зразки тощо), так і на норми, правила, вимоги до об'єктів організаційно-методичного та загально технічного характеру. Стандарти є результатом конкретної роботи зі стандартизації. Вони ґрунтуються на узагальнених досягненнях науки, техніки, практичного до-

свіду, являють собою визнані технічні правила і мають визначений юридичний статус на всіх рівнях управління економікою.

Нормативні документи і стандарти містять показники, що можуть бути охарактеризовані кількісно та якісно. Вони називаються показниками стандартів. Показники стандартів – це характеристики об'єктів стандартизації, що виражаються за допомогою умовних одиниць, позначень чи понять. До показників стандартів належать показники щодо розмірів виробів, хімічного складу, фізичних властивостей, маси, експлуатаційних характеристик, економічності, надійності, нешкідливості, безпеки тощо.

Стандартизація, залежно від масштабів роботи, діє на різних рівнях: в окремій країні, між державами, у регіонах. Відповідно до цього розрізняють види стандартизації: національна, міжнародна, регіональна та міждержавна.

Національна стандартизація – стандартизація, що проводиться на рівні однієї країни [5]. Результатом роботи з національної стандартизації є національні НД, прийняті національним органом зі стандартизації певної держави.

На національному рівні в Україні діють такі види стандартизації: національна, відомча та стандартизація організацій. Національна стандартизація здійснюється урядовими органами і розповсюджується на всі підприємства держави, незалежно від форми власності й підпорядкування. Результатом роботи є національні НД, які застосовують суб'єкти господарювання незалежно від форм власності й підпорядкованості, на діяльність яких поширюються ці документи. Відомча стандартизація здійснюється органами, компетентними в даній галузі економіки країни. Результатом роботи є відомчі НД, які розповсюджують свою чинність на певну галузь економіки. Стандартизація організацій застосовується суб'єктами господарювання. Результатом роботи є НД організацій, які застосовують суб'єкти господарювання сфери керування органу, що їх прийняв, та їхніх підприємств-суміжників,

а також інших суб'єктів господарювання, на діяльність чи результати діяльності яких поширюється чинність зазначених НД, за умови отримання згоди на їхнє застосування від органу, що їх прийняв.

Міжнародна стандартизація – стандартизація, що проводиться на міжнародному рівні та участь у якій відкрита для відповідних органів усіх країн [5]. У роботі з міжнародної стандартизації можуть брати участь декілька (дві чи більше) суверенних держав. Результатом роботи з міжнародної стандартизації є міжнародні стандарти, прийняті міжнародною організацією зі стандартизації.

Регіональна стандартизація – стандартизація, що проводиться на відповідному регіональному рівні та участь у якій відкрита для відповідних органів країн певного географічного або економічного простору [5]. Результатом роботи з регіональної стандартизації є регіональні стандарти, які прийняті регіональною організацією зі стандартизації.

Міждержавна стандартизація – стандартизація, участь у якій беруть країни СНД. Результатом роботи з міждержавної стандартизації є Міждержавні стандарти (ГОСТ), які прийняті країнами, що приєдналися до Угоди про проведення узгодженої політики в галузі стандартизації, метрології і сертифікації [7], і застосовуються ними безпосередньо. Міждержавні стандарти діють в усіх країнах СНД. Міждержавна стандартизація може бути прикладом регіональної стандартизації, а стандарти з позначенням індексу ГОСТ – регіональними стандартами, що діють у певній географічній зоні.

Особливо своєрідними за змістом регулювання є правила, які визначають поведінку людей у зв'язку із використанням технічних і природних об'єктів, – технічні норми. До них, зокрема, належать: правила користування, технічної експлуатації машин і механізмів, будівельні норми і правила (ДБН), державні стандарти, правила техніки безпеки норми видатку сировини, правила проведення вибухових робіт тощо. Хоча технічні норми встановлюються людьми, однак вони не

мають суспільного характеру. Їх зміст обумовлений законами природознавства, досягнутим рівнем розвитку науки, техніки і культури суспільства [8, с.173].

Умовно технічні норми поділяються на дві групи: до першої входять ті, що втілені в правову форму, до другої – всі інші [8, с.173].

Норми першої групи закріплюються у вигляді встановлених державними органами правил, інструкцій, що регулюють відносини стосовно використання технічних засобів у сфері виробництва чи управління, мають обов'язковий характер, забезпечуються на випадок їх порушення нормами юридичної відповідальності. Такі норми називають техніко-юридичними. Вони взаємодіють з правом за допомогою системи бланкетних норм, які містять відсилку до таких підзаконних актів, як правила зберігання, використання, обліку, перевезення вибухових речовин і радіоактивних матеріалів, безпеки руху та експлуатації транспорту, обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів, протипожежної безпеки, боротьби з епідемічними та інфекційними захворюваннями, утримання тварин та ін. Наприклад, вибухові речовини, у тому числі ті, що здатні до утворення вибухових сумішей, повинні зберігатись аптечними установами в ізольованому вогнестійкому складі у спеціальних приміщеннях, ізольованих вогнетривкими стінками.

Технічні норми, які належать до другої групи, у свою чергу можуть не мати соціального змісту (наприклад, норми математики, хімії, біології та інших наук, що визначають природний стан об'єкта пізнання), але набувати соціального значення, якщо йдеться про правила поведінки людей у зв'язку з використанням технічних та природних об'єктів (наприклад, правила користування побутовими приладами, прийому лікарських засобів та ін.). Ці правила не містять ознак, притаманних правовим нормам, їх порушення не призводить до застосування засобів юридичної відповідальності.

Поява в нормативно-правових актах положень, котрі мають технічний характер,

привела до подальших досліджень вчених-правознавців та появи думки про можливість існування юридичних норм з технічним змістом. В юридичній науці такі норми отримали назву «техніко-юридичні».

Обґрунтування існування феномену «техніко-юридичної норми», визначення техніко-юридичної норми, структура та особливості її викладення в нормативно-правових актах, функції та особливості їх реалізації детально досліджені російським вченим О.В. Пчюлкіним [9].

Право – це керуючий фактор стандартизації у галузі будівництва, який регулює широке коло суспільних відносин, які пов'язані з розробкою, виробництвом, реалізацією та експлуатацією будівельної продукції. Право є важливим інструментом управління будівельним сектором господарства країни, яке регулює поведінку учасників виробництва на усіх етапах. Воно впливає на розвиток виробництва, прискорення технічного прогресу і поліпшення якості продукції. Цей вплив визначається шляхом надання технічним нормам сили норм права.

Держава у відповідному НД надає технічній нормі обов'язкову юридичну силу, що перетворює її на правову норму. Правильне, уміле використання правових норм сприяє розвитку ініціативи та заповзятливості підприємств до задоволення потреб промисловості, господарства і громадян будівельною продукцією високої якості, закріпленню законності та підвищенню відповідальності за якість продукції, забезпеченню надійного захисту інтересів споживачів. Закріплюючи у правових нормах (НД) визначені вимоги до якості товарів та послуг у цілому чи до окремих його властивостей, держава тим самим регулює суспільні відносини, які пов'язані з виробництвом, обігом і споживанням продукції належної якості. У правових нормах закріплюються такі вимоги, які відповідають потребам суспільства і можуть бути виконані на даному етапі розвитку науки і техніки.

Етапи розроблення нормативних документів у будівництві представлені на рисунку.

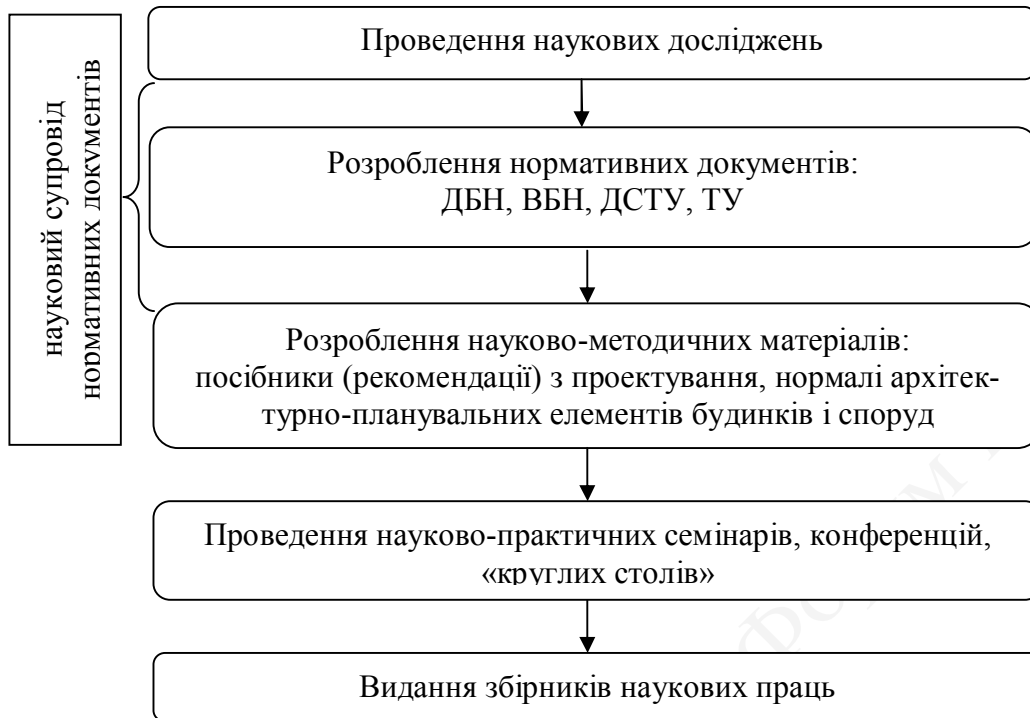

Рисунок – Етапи розроблення нормативних документів у будівництві

Стандартизація у будівництві є регулюючим видом діяльності для упорядкування, введення визначених правових норм технічного прогресу, науки, техніки, управління виробництвом. Вона є найкращим методом прямого, безпосереднього впливу права на технічний прогрес, забезпечення якості продукції, що дозволяє підвищувати ефективність виробництва та суспільної праці. Стандартизація як засіб державного нормування вимог до технічного рівня становить адміністративно-правову основу управління якістю продукції. Тому стандартизація будівельної галузі посідає міцні позиції в економіці країни, у вирішенні вузлових її проблем і фактично є технічним законодавством.

Важливе місце в системі стандартизації посідає правове забезпечення. За допомогою правових засобів здійснюється вплив на суспільні відносини, які пов'язані зі стандартизацією товарів та послуг. Правове забезпечення стандартизації є однією із функцій державної системи управління якістю товарів та послуг.

НД, які затверджені в установленому порядку, є формою вираження правових норм, наслідком застосування норм права. Особливість правових норм НД полягає у тому, що вони складають техніко-юридичні норми і в них не закладена міра відповідальності за недотримання цих норм. Міра відповідальності передбачена в нормативних актах чинного законодавства України. Це обумовлено тим, що НД і технічні вимоги є частиною єдиного механізму регулювання і діють тільки у сукупності з іншими нормативними та законодавчими актами. Їх розробка, затвердження, використання і державна охорона забезпечуються за допомогою різних норм права: адміністративного, цивільного, фінансового, трудового, кримінального.

На практиці та в науковій літературі проблема стандартизації розглядається головним чином у техніко-економічному аспекті. Значення правового аспекту стандартизації недооцінюється. Передбачена лише відповідальність підприємств і робітників за випуск недоброякісної продукції. Проте правовий

аспект цієї проблеми значно ширший і не обмежується питаннями відповідальності. Недооцінювання правового аспекту НД призвело до того, що правові засоби забезпечення якості будівельної продукції застосовуються на практиці неефективно. Усталений в економіці «правовий нігілізм», перебільшення ролі правової заборони і недооцінка права як конструктивного, творчого, регулюючого фактору є гальмом для розвитку вітчизняного будівельного виробництва. Підприємства в основному тільки сплачують штрафи і не відшкодовують збитків, які заподіяні внаслідок постачання та використання недоброякісних будівельних товарів та послуг.

Розглядаючи питання правового регулювання стандартизації у будівництві, слід враховувати, що роль права не вичерпується лише встановленням і закріпленням технічних вимог. Значення правового регулювання полягає також у впливі на поведінку окремих людей у суспільстві, що забезпечило б здійснення та додержання закріплених в правових нормах технічних вимог. Для цього:

- встановлюється загальний порядок приймання сировини, матеріалів і готової продукції визначеного рівня якості;

- регулюються відносини, які виникають у зв'язку з використанням виміральної техніки;

- передбачається відповідальність за порушення НД і метрологічних правил;

- регулюються відносини щодо якості товарів та послуг.

Роль правового регулювання в цьому аспекті виявляється в закріпленні у правових нормах певних технічних вимог та забезпеченні правовими засобами їх додержання при виготовленні й обігу будівельної продукції. При додержанні технічних вимог промисловість виробляє і постачає у торговельні організації доброякісну продукцію. А доброякісна будівельна продукція – це відповідність сукупності властивостей продукції вимогам стандартів та іншої НД, а також умовам договору постачання.

Удосконалення правової основи стандартизації у галузі будівництва є неодмінною умовою для успішного розв'язання важливих соціально-економічних завдань країни.

ЛІТЕРАТУРА

1. World Trade Organization (WTO) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.wto.org/index.htm>.

2. Положение о межведомственной научно-технической комиссии по стандартизации и техническому нормированию в строительстве [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.complexdoc.ru/ntdpdf/487919/mezh_gosudarstvennyi_organizatsionno-metodicheskii_dokument_polozhenie_o.pdf.

3. International Organization for Standardization (ISO) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.iso.org/iso/home.html>.

4. STACO – Standing Committee for the Study of Principles of Standardization. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://tradiitio.ru/wiki/ISO>.

5. Закон України «Про стандартизацію» : від 17.05.2001 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2408-14>.

6. Закон України «Про стандарти, технічні регламенти та процедури оцінки відповідності» : від 1.12.2005 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=3164-15>.

7. Міжнародний документ «Угода про проведеної узгодженої політики в галузі стандартизації, метрології і сертифікації» : від 13.03.1992 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=997_102.

8. Загальна теорія держави і права : підруч. [для студ. юрид. вищ. навч. закл.] / М. В. Цвік, О. В. Петришин, Л. В. Авраменко та ін. ; за ред. М. В. Цвіка, О. В. Петришина. – Х. : Право, 2009. – 584 с.

9. Пчелкин А. В. Техничко-юридические нормы в современной России (проблемы те-

ории и практики) : автореф. дис. на соиска- | А. В. Пчелкин. – Нижний Новгород, 2004. –
 ние учен. степени канд. юрид. наук / | 27 с.

Євтушенко В. В. Система державної стандартизації України і шляхи її вдосконалення та техніко-юридичні норми у галузі будівництва (організаційний, термінологічний та нормативно-правовий аспекти) / В. В. Євтушенко // Форум права. – 2011. – № 3. – С. 251–260 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2011-3/11evvnpa.pdf>

Розглянуто систему державної стандартизації в Україні. Проаналізовано зміст та роль технічних стандартів у галузі будівництва та їх нормативно-правове значення. Показано нерозривний зв'язок технічних наукових досягнень з адміністративно-правовим регулюванням суспільних відносин. Акцентовано увагу на необхідності подальшого вдосконалення системи техніко-юридичних норм у законодавстві України.

Євтушенко В.В. Система государственной стандартизации Украины и пути ее совершенствования и технико-юридические нормы в сфере строительства (организационный, терминологический и нормативно-правовой аспекты)

Рассмотрена система государственной стандартизации в Украине. Проанализированы содержание и роль технических стандартов в области строительства и их нормативно-правовое значение. Показана неразрывная связь технических научных достижений с административно-правовым регулированием общественных отношений. Акцентируется внимание на необходимости дальнейшего совершенствования системы технико-юридических норм в законодательстве Украины.

Yevtushenko V.V. The System of State Standards of Ukraine and Ways to Improve It, the Technical-Legal Rules in the Construction Sector (Organizational, Terminological and Legal Aspects)

System of state standards in Ukraine we consider. Content and the role of technical standards for construction and their legal significance analyzed. The inextricable link of technical scientific achievements with the administrative and legal regulation of social relations shows. The attention is stressed to the need to further improving the system of the technical-legal rules in the legislation of Ukraine.

Форум Права